

בראשית פרק לט

(ז) ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף ותאמר שכבה עמי:
(ח) וימאן ויאמר אל אשת אדניו הן אדני לא ידע אתי מה בבית וכל אשר יש לו נתן בידי:
(ט) איננו גדול בבית הזה ממני ולא חשך ממני מאומה כי אם אותך באשר את אשתו ואיך אעשה הרעה הגדלה הזאת וחטאתי לא-להים:
(י) ויהי כדברה אל יוסף יום יום ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה:
(יא) ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית שם בבית:
(יב) ותתפשהו בבגדו לאמר שכבה עמי ויעזב בגדו בידה וינס ויצא החוצה:

It was after these matters that the wife of Yosef's master lifted her eyes toward Yosef and said: "Lie with me". But he refused! He said to her: "Truly - my master, with regard to me, knows nothing of what goes on in the house, and everything that he has, he gave into my hands. There is no one greater than me in this house! He has not withheld anything from me – except you, insofar as you are his wife. So how can I do this great wrong, and sin against Elokim!"

It was that she was speaking to him day after day, but he did not heed her, to lie next to her, to be with her.

It was on a particular day, and he came to the house to do his *melakhah* – and there was no man of the men of the house there in the house! She grabbed him by his garment, saying "Lie with me!" But he abandoned his garment in her hand and fled, and went outside.

When does Yosef say no? One rabbinic reading of this episode sees Yosef as the unambivalent victim of sexual harassment – when first propositioned, he refuses Mrs. Potiphar, and when she escalates to grabbing him, he flees. A second rabbinic reading has Yosef complicit up to the last moment, when he finds the courage to refuse, or even more radically, when he finds himself unable to perform physically¹.

In all of these readings, it seems that a key source of Yosef's refusal is a sudden vision of his father's face in a window². I suggest that this is drawn from the word "Vayima'in", which appears two other times in Bereishit: Once when Yaakov refuses to be comforted over Yosef's death, and then again when Yaakov refuses to back down from putting his right hand on Efraim rather than on Menasheh.

What drives the second reading are two questions:

- 1) Why does Yosef need to give such a longwinded explanation of his initial refusal?
- 2) Why does Yosef continue to give Mrs. Potiphar occasions to proposition him?

The attractiveness of the second point may be diminished nowadays, when we are keenly aware that power imbalances and trauma may prevent people from immediately terminating abusive relationships. But I think that the first point gains power when we examine Yosef's words – it is rather odd to begin a fully sincere refusal by noting that one is not practically accountable to anyone, and then boasting that one is the most powerful person in the house (not excluding the putative harasser), and finally noting that one has sexual rights over every member of the household other than the abuser. Yosef's speech is best understood as an attempt to convince himself that this sin is not worth it, because it really would be

¹ But other readings emphasize the extent to which he was aroused, to the point that they see Yosef as having spilled the seed that would have led to ten more sons, each of whom would have sired their own tribe.

² Some have suggested that חלון = window should be emended to חלום = dream. I prefer to note that another midrash, based on יוסף יעקב: יוסף, ואלה תולדות יעקב, says that Yosef had Yaakov's face, and that he saw his own face reflected in the window. This depends on the historical plausibility of the midrash seeing windows as a source of reflections.

wrong. This is the reading adopted enthusiastically by Ibn Caspi, who sees this as the implication of the extended *shalsholet* cantillation here.

Netziv, however, claims that Yosef's speech tells us nothing about his thoughts. Rather, Yosef felt compelled to give Mrs. Potiphar a more complex reason than simple unwillingness.

Netziv's understanding is rooted in a peculiar line in Bereshit Rabbah, where R. Yehudah son of Rabbi comments: "If one can refuse for a mitzvah, how is it that one can fail to refuse for a transgression?!" This midrash notes that the root נאן is used in two legal contexts in Torah: Shemot 22:16, when a father refuses to give his seduced daughter in marriage to the seducer, and Devarim 25:7, when the widow accuses her brother-in-law of being unwilling to build his brother's house. Each of these are cases where one is offered a sexual partner but refuses – this demonstrates, the argument goes, that it is possible to overcome the erotic urge even when going along with it would be acceptable, or even preferable, so certainly overcoming it should be possible when going along would be wrong.

The evidence here is more than peculiar – the first example happily disappears in other versions, and even the second seems to assume that the temptation is unrelated to any subjective attraction factors. Nonetheless, Netziv argues from here that the Rabbinic legal formulation אין אדם עושה בעילתו (= a man does not choose to make his sexual acts nonmarital³) reflects a psychological truth, that men have a natural aversion to uncommitted sexuality. Thus Yosef needed no additional reason to say no – however, to avoid hurting Mrs. Potiphar's feelings, he offered a rational, ethical explanation of his refusal.

I find Netziv's perspective more compelling than his evidence. We have a yetzer tov as well as a yetzer hora, and the difference between them does not always, perhaps even often, reflect a conflict between reason and aesthetics. Rather, the yetzer tov has its own aesthetic, its own categories of beautiful and ugly, pleasure and pain.

But of course the yetzer hora has its own rationality. This is why, to my mind contra Netziv, Bereshit Rabbah (appended) contains a variety of extended dialogues between Yosef and Mrs. Potiphar, on the assumption that their daily conversations were not repetitive, but rather ever-shifting⁴.

The answer to our opening question, then, is that Yosef said no many times, and he meant all of them. He said no because he was genuinely revolted by the prospect of sin, and because he would be betraying a man who trusted him, and because he might be caught and punished, and because in any case G-d would know and punish him. But all of these were tentative and ambivalent nos. In the moment of crisis – when all the rational excuses faded, and the aesthetics of evil dominated - what really held him was his self-image. This is, I think, a point worthy of consideration both in our attempts to improve ourselves, and in our consideration of what constitutes effective chinukh.

Shabbat Shalom!

Aryeh Klapper

---

³ This formulation has concrete implications with regard to whether couples who live together without a formal ceremony require a divorce, and many others – an extended halakhic discussion is not possible here, nor of the extent to which the legal implications should be societally variable.)

⁴ The dialogues in Pesikta deRav Kahana, also appended, seem to me in accordance with Netziv, as they only show Yosef resisting new threats, not new temptations.

בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשת וישב פרשה פז (ח)

וימאן וגו' -

יהודה בר' אמ': בדבר צדקה ממאנים, בדבר עבירה אין ממאנים? אתמהא!
בדבר צדקה ממאנים – "אם מאן ימאן אביה" (שמות כב טז); בדבר עבירה אין ממאנין?!
[בדבר מצוה ממאנין,] "מאן יבמי" (דברים כה ז); בדבר עבירה אין ממאנים!?

בראשית רבה (וילנא) פרשת וישב פרשה פז ה

וימאן ויאמר אל אשת אדוניו וגו' –

יהודה ב"ר אמר: בדבר מצוה ממאנין, בדבר עבירה אין ממאנין?!
בדבר מצוה ממאנין – "מאן יבמי"; בדבר עבירה אין ממאנין?!
וימאן ויאמר הן אדוני וגו' -

אמר לה: למוד הוא הקדוש ברוך הוא להיות בוחר מאהובי בית אבא לעולה,
לאברהם (בראשית כב) קח נא את בנך,
אשמע לך ושמא אבחר לעולה ואפסל מן הקרבן!
ד"א

ויאמר אל אשת אדוניו –

א"ל: למוד הקדוש ברוך הוא להיות נגלה על אוהבי בית אבא בלילה,
אברהם (שם /בראשית/ טו) אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם במחזה,
יצחק (שם /בראשית/ כו) וירא ה' אליו בלילה ההוא,
יעקב (שם /בראשית/ כח) ויחלום והנה סולם,
אשמע לך ושמא יגלה עלי הקדוש ברוך הוא וימצא אותי טמא!

ד"א

הן אדוני –

אמר לה: מתיירא אני - ומה אדם הראשון על מצוה קלה נצטוה ועבר ונטרד מגן עדן, זו שהיא עבירה חמורה גלוי
עריות, על אחת כמה וכמה!?

הן אדוני –

מתיירא אני מאבא שבארץ כנען -ראובן ע"י שכתוב בו (שם /בראשית/ לה) וילך ראובן וישכב את בלהה, ניטלה
בכורתו ונתנה לי - אשמע לך ואדחה מבכורתתי!?

ד"א

הן אדוני –

מתיירא אני מאדוני!

אמרה לו: הורגתו אני.

א"ל: לא דיי שאמנה באסרטיין של נאפים, אלא באסרטיין של רצחנים! . . .

ד"א

הן אדוני –

מתיירא אני מה!

אמרה לו: איננו.

אמר לה (תהלים קמ"ה) גדול ה' ומהולל מאד!

א"ר אבין

הכניסה אותו מחדר לחדר ומקיטון לקיטון עד שהעמידה אותו על מטתה והיתה עבודת כוכבים שלה
חקוקה למעלה הימנה ונטלה סדין וכסתה פניה.

א"ל: יאות הדין אפה כסי, מי שכתוב בו (זכריה ד) עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ עאכ"ו!

...

פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) נספחים ג - לקוטי מדרש

אמרו על יוסף הצדיק בשעה שאמרה לו אשת פוטיפרע שכבה עמי והוא מיאן,
שנ' וימאן ויאמר אל אשת אדוניו איך אעשה הרעה הגדולה הזאת (בראשית לט: ט),

אמרה לו: אני אחבשך בבית האסורי!

אמר לה: י"י מתיר אסורי' (תהלים קמו: ז).

אמ' לו: אני אנקר את עיניך!

אמי לה: י"י פוקח עורים (שם שם /תהלים קמ"ו: ח).

א"ל: אני אכופף את קומתך!

אמ' לה: י"י זוקף כפופי' (שם שם /תהלים קמ"ו: ח).

א"ל: אני אעשה אותך ארמי!

אמ' לה: י"י שומר את גרי' (שם שם /תהלים קמ"ו: ט).

ואל תתמה על יוסף, שהרי ר' צדוק גדול ממנו כשנשבה לרומי, נטלתו מטרונת גדולה א' ושיגרה לו שפחה א' יפה, כיון שראה אותה נתן עיניו בכותל והיה יושב ושותק כל ה' (בשולי הגליון כל הלילה). לשחרית הלכה והקבילה פני גבירתה, אמ' לה שיווה לי המות מי שנתנני לאיש הזה, אמ' לו מפני מה לא עשית עם אשה זו כדרך שעושין ב"א (בשולי הגליון בני אדם), אמ' לה ממשפחת כהנים גדולי' אני ואמרת שמא אבא עליה והרבתי ממזרי' בישי' /בישראל/, מיד פטרנו בכבוד גדול.

ואל תתמה על ר' צדוק, שהרי ר' עקיב' גדול ממנו, כי כשהלך ר"ע לרומי ניכלו קורצין לפני הגמון א', ושגר לו ב' נשים יפות מאד, רחצום וסכום וגם קשטום ככלות לחתני' והיו מתנפלות עליו כל הלילה, זאת אומרת חזור אצלי וזאת אומרת חזור אצלי, והיה יושב ביניהן ומרקק להם. לשחרית הלכו והקבילו פני אותו הגמון ואמרו לו שיווה לנו המות מי שנתננו לאיש הזה, א"ל אותו הגמון לר"ע למה לא עשית עם הנשים הללו כדרך שב"א (בשולי הגליון כתוב שבני אדם) עושין, לא יפות הן, לא בנות ב"א (בשולי הגליון בני אדם) הן כמותך, לא מי שברא אותך ברא אותו, א"ל ומה אעשה ודבר ריחן בא עלי כבשר נבלות ובשר חזיר. ועליהן ועל כיוצא בהן נא' ברכו י"י מלאכיו גבורי כח עושי דברו וגו' (תהלים קג):

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף לו עמוד ב

אמר רב חנא בר ביזנא א"ר שמעון חסידא יוסף שקידש שם שמים בסתר הוסיפו עליו אות אחת משמו של הקדוש ברוך הוא יהודה שקידש שם שמים בפרהסיא נקרא כולו על שמו של הקדוש ברוך הוא יוסף מאי היא דכתיב +בראשית לט+ ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו א"ר יוחנן מלמד ששניהם לדבר עבירה נתכונו ויבא הביתה לעשות מלאכתו רב ושמואל חד אמר לעשות מלאכתו ממש וחד אמר לעשות צרכיו נכנס ואין איש מאנשי הבית וגו' אפשר בית גדול כביתו של אותו רשע לא היה בו איש תנא דבי ר' ישמעאל אותו היום יום חגם היה והלכו כולן לבית עבודת כוכבים שלהם והיא אמרה להן חולה היא אמרה אין לי יום שניזקק לי יוסף כיום הזה +בראשית לט+ ותתפשהו בבגדו לאמר וגו' באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון אמר לו יוסף עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם רצונך שימחה שמך מביניהם ותקרא רועה זונות דכתיב +משלי כט+ ורועה זונות יאבד הון מיד +בראשית מט+ ותשב באיתן קשתו א"ר יוחנן משום ר' מאיר ששבה קשתו לאיתנו ויפוזו זרועי ידיו נעץ ידיו בקרקע ויצאה שכבת זרעו מבין ציפורני ידיו מידי אביר יעקב מי גרם לו שיחקק על אבני אפוד אלא אביר יעקב משם רועה אבן ישראל משם זכה ונעשה רועה שנאמר +תהלים פ+ רועה ישראל האזינה נוהג כצאן יוסף תניא היה ראוי יוסף לצאת ממנו י"ב שבטים כדרך שיצאו אביו שנאמר +בראשית לז+ אלה תולדות יעקב יוסף אלא שיצא שכבת זרעו מבין ציפורני ידיו

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת וישב סימן ח

וימאן למה מאן א"ר יהודה בר שלום שראה אקונין של אביו וא"ל יוסף עתידין אחיך להכתב באבני אפוד תרצה שתהא חסר מכללן ותהיה רועה זונות לכך מאן, ויאמר אל אשת אדוניו הן אדוני אמר לה הרי בעליך לפניך לפי שכל בני אדם שוין הן,